

## BASARABIA

Radu MOȚOC

**Abstract:** *The article contains information on the history of Bessarabia. Historical data are highlighted regarding the loss of Bessarabia in 1812, the struggle between the great powers, the Russian-Turkish peace treaty of May 28, 1812, the negotiations between the representatives of the Ottoman Empire and the Russian Empire, the establishment of the border on the Prut. Why did the Romanian diplomat Titulescu consider the Russian-Turkish treaty of 1812 null and void.*

**Keywords:** *Bessarabia, the Russian-Turkish treaty of 1812, politics and negotiations*

### Evenimente istorice de importanță actuală: pierderea Basarabiei în 1812, celelalte Principate Române, printr-un noroc incredibil, nefiind anexate de Rusia, țarul rus oprindu-se la frontiera de la Prut



Pierderea Basarabiei, anexată de ruși în 1812, rămâne până azi motivul pentru care „românii privesc cu interes, dar și cu regret spre teritoriul dintre Prut și Nistru, perpetuându-se astfel și componenta antirusă în psihologia maselor”, după cum scrie istoricul Armand Goșu. Cu toate acestea, românii nu știu azi aproape nimic despre conjunctura în care s-a ajuns la pierderea jumătății estice a Moldovei.

Teritoriul a fost desprins din principatul moldovean prin acordul care a încheiat războiul ruso-turc din 1806-1812, dar negocierile dintre cele două tabere au fost foarte dure și doar circumstanțele internaționale excepționale au salvat țările române de a împărtăși cu totul soarta Basarabiei. De fapt, numai războiul franco-rus și invazia lui Napoleon, din vara lui 1812, au permis ca Moldova și Țara Românească să scape de



cotropirea și rusificarea totală. Azi, înțelegem acest lucru datorită muncii de cercetare pe care a făcut-o istoricul Armand Goșu chiar în arhivele de la Moscova și de la Istanbul, efortul său concretizându-se într-o carte esențială pentru înțelegerea originii problemei basarabene cu titlul : "Între Napoleon și Alexandru I".



**Fig. 2** *Întâlnirea de la Tilsit din 7-9 iulie 1807, dintre Napoleon (dreapta) și Alexandru I (stânga), la care francezul i-a oferit rusului Principatele Române*

### **Urmează poveste Povestea celor 6 luni care au dus la nașterea „problemei basarabene” și au marcat decisiv istoria României**

La începutul Secolului al XIX-lea, situația Țării Românești și a Moldovei, principate vasale ale Imperiului Otoman, conduse de domnitori fanarioți, este pur și simplu disperată. Turcii sunt prăbușiți, doar umbra mării puteri de odinioară mai persistă. Imperiul nu-și mai poate apăra frontierele de Rusia, aflată în plină expansiune. În Europa, o superputere se naște. Este Imperiul Francez condus de genialul general Napoleon Bonaparte, ale cărui armate zdrobesc pe rând celelalte imperii.

### **Teritorii de compensație pentru marile puteri. În 1807, situația e disperată. Napoleon promite țarului Alexandru I că Rusia va putea anexa Finlanda, Moldova și Țara Românească. Soarta principatelor pare pecetluită**

După 1805, odată cu anexarea Veneției la regatul italian pe care l-a fabricat Napoleon, acesta devine tot mai interesat de Peninsula Balcanică, care este ocupată de turci. Este cea mai veche republică a Europei, Ragusa (actualul Dubrovnik, de pe coasta dalmată a Croației), iar capitalele marilor puteri europene încep să se uite mai cu atenție către principatele dunărene – două state eșuate, semiprovincii ale Imperiului Otoman, cele mai înapoiate regiuni de pe continent.

Dar aici încep să se facă calculele cu implicarea directă a Imperiului Austriac, Imperiului Rus și Imperiului Otoman, iar Franța și Marea Britanie intră și ele în joc, conform propriilor interese. „Pentru principatele cancelarii ale Europei, Moldova și Țara Românească devin teritorii de compensație”, scrie Armand Goșu în lucrarea sus-amintită. Nimic neobișnuit, așa arata diplomația epocii, principatele aveau aceeași



soartă ca și Silezia și Finlanda.

Pentru prima dată, glonțul trece pe la urechea moldovenilor în 1807. În celebra întâlnire de la Tilsit dintre Napoleon și țarul Alexandru I, primul promite celui de-al doilea, în contul alianței contra Marii Britanii, anexarea de teritorii din Scandinavia și Balcani. Era vorba de Finlanda și țările române. Finlanda devine ducat autonom în cadrul Imperiului Rus în 1809. În schimb, românii vor scăpa, până la urmă, cu prețul pierderii jumătății estice a Moldovei (denumită ulterior Basarabia),

Câțiva ani mai târziu, după întâlnirea dintre Napoleon și Alexandru I, primăvara lui 1812, găsește principatele române sub ocupație rusească. Războiul din 1806-1812, dintre Imperiul Țarist și Imperiul Otoman, este câștigat de ruși, care înaintează în Europa până la Dunăre și în Caucaz până la actuala graniță a Turciei, ocupând jumătatea vestică a Georgiei și hanatele vasale Persiei, care alcătuiesc azi Azerbaidjanul.

Deși armata turcă este înfrântă, contextul internațional devine foarte îngrijorător pentru ruși. Prietenia dintre împăratul francez Napoleon Bonaparte, stăpânul Europei continentale, și țarul rus Alexandru I este încheiată. Toată lumea știe că urmează războiul. Franța se pregătește intens de invadarea Rusiei. Așa că succesul raportat de trupele țariste contra Imperiului Otoman și a Persiei se întrevide a nu fi speculat așa cum era de așteptat, mai ales că Imperiul Britanic, esențial angajat în lupta contra lui Napoleon, îi protejează pe turci și dorește o înțelegere cât mai rapidă și mai rezonabilă.

Napoleon, cel care le promisese rușilor granița pe Dunăre, acum a schimbat discursul și emisarii trimiși de el la Constantinopole încearcă să convingă Imperiul Otoman să nu încheie pace. El are nevoie de turci în război, pentru a bloca în Caucaz și Balcani cât mai multe trupe rusești, în timp ce invadează Rusia cu Marea Armată pe care o concentrează spre răsăritul Europei.

Începe astfel un joc extrem de periculos, în care soarta Moldovei și a Țării Românești depinde, literalmente, de un fir de păr.

1812: rușii cer anexarea totală a principatelor și granița pe Dunăre. Otomanii învinși refuză orice concesie teritorială în Caucaz, dar se arată dispuși la negocieri în privința principatelor române.

Silita de înfrângerile militare decisive suferite pe frontul dunărean în toamna lui 1811, Înalta Poartă inițiază tratative oficiale cu rușii. La rândul lor, aceștia sunt interesați să pună punct războiului pentru a se concentra pe pericolul crescând al Imperiului Francez. Negocierile se poartă la Giurgiu, apoi în Bucureștiul ocupat de ruși cu șpioni și înalți dregători la Constantinopole..

De la bun început, discuțiile se blochează. Rușii au cerințe maxime. Vor ca otomanii să accepte pentru creștinii din imperiul lor drepturi egale cu ale musulmanilor, autonomie pentru sârbii care în 1804 începuseră o revoluție, vor să păstreze teritoriile ocupate în Caucaz, precum și anexarea principatelor române și stabilirea frontierei pe Dunăre. Turcii nici nu vor să audă de așa ceva.

Înalta Poartă este fermă pe poziții în problema Caucazului, dar e dispusă să negocieze cedări teritoriale ale principatelor române, care, din punct de vedere juridic, nu le aparțineau..

Dimitrie Moruzi, membru al delegației otomane care negociază la București, le spune fără echivoc emisarilor ruși Andrei Italinski și Iosif Fonton că, din motive naționale, religioase și politice, refuză chiar și ideea că ar putea ceda vreo palmă de teritoriu. Otomanii cer păstrarea situației de până la război, ceea ce, desigur, țarul și



trimișii săi consideră la rândul lor inacceptabil.

Divergențele sunt așa de mari încât șefii celor două delegații, Marele vizir Laz Aziz Ahmed Pașa și generalul Kutuzov, anulează întâlnirea.

Discuțiile se blochează total până în a doua jumătate a lunii aprilie 1806, când are loc o discuție neoficială între rusul Anton Fonton (fratele lui Iosif) și turcul Galib efendi. Cel din urmă spune că „dacă Rusia vrea să renunțe la hotarul din Asia, ne-am putea lămuri și înțelege asupra celui din Europa”.

Două seturi de instrucțiuni de la Sankt Petersburg pentru generalul negociator Kutuzov: în cele oficiale se acceptă granița pe Siret, în cele secrete ar fi bună și cea pe Prut.

Între timp, presiunea crește la Sankt Petersburg. Marea Armată a lui Napoleon continuă să crească. Din toate părțile Europei continentale curg contingentele către granița de vest a Rusiei. Așa că, pe 3 aprilie 1812, guvernul țarului Alexandru I trimite către generalul Mihail Kutuzov, aflat în fruntea armatelor rusești din principatele române, două seturi de instrucțiuni contradictorii. Ministrul de Externe al Rusiei, contele Rumianțev, scrie că ultimele condiții de pace acceptabile pentru țar prevăd granița pe Siret – așadar, se renunță la Țara Românească și granița pe Dunăre, dar Moldova urma să fie anexată în proporție de 80% de Rusia și transformată în guvernție. Din principat ar urma să mai rămână doar o fâșie îngustă de teritoriu, între râul Siret și granița cu Austria.

Mai există o altă scrisoare, de data aceasta secretă, trimisă lui Kutuzov chiar de către țarul Alexandru I. Instrucțiunile acestuia sunt cu totul altele. El îi cere generalului să încheie cât mai rapid pacea, iar în caz extrem să accepte chiar granița pe Prut, Dunăre și brațul Chilia, -numai dacă Imperiul Otoman semnează un tratat de alianță cu Rusia. Sugestia pentru acest compromis venise de la prințul regent al Suediei, Bernadotte, fostul mareșal al lui Napoleon, care schimbase taberele după ce fusese numit pe tronul regatului scandinav.

Iată, așadar, ce discuții au loc la cel mai înalt nivel european despre situația principatelor române. Practic, absolut nimeni nu ia în considerare faptul că aceștea au un statut juridic și că nu sunt posesiuni otomane ori rusești.

În spatele concesiilor făcute se ascunde un alt plan. El este entuziasmat de ideea unui front anti-francez și anti-austriac în Balcani - o mare răscoală care intenționa să ridice la luptă popoarele slavilor de sud (viitoarea Iugoslavie), la care să se alăture moldovenii, muntenii și otomanii.

Doar că problemele turcilor sunt mult prea mari ca să poată intra într-o mare diversiune antinapoleoniană, așa cum își imagina țarul Alexandru I. Starea armatei e mizerabilă, moralul tuturor e la pământ, iar Imperiul Britanic, protectorul otomanilor, se opune unei noi aventuri militare care le-ar putea fi fatală.

### **O ecuație complicată: apar francezii, care le cer turcilor să-i atace pe ruși.**

#### **În schimb, li se promite restituirea integrală a principatelor române**

Jocul de sah din regiune se complică și mai tare când la Constantinople sosește noua propunere din partea lui Napoleon. Acesta vrea să semneze cu turcii o convenție militară și-i transmite sultanului Mahmud al II-lea că Franța garantează restituirea Principatelor Române și că el, Napoleon, „n-a încetat să le considere ca făcând parte dintre posesiunile otomane”. Este un fapt neadeverit, pentru că în 1807,





Napoleon promisese principatele lui Alexandru I, iar generalul Kutuzov are grijă ca harta cu împărțirea Imperiului Otoman pe care i-o propusese Napoleon țarului să ajungă în posesia primului plenipotențiar turc, Mehmed Said Galib efendi. Adevărul este că emisarul lui Napoleon ajunge prea târziu la Înalta Poarta și dezvăluirea înțelegerilor secrete din trecut între francezi și ruși năruiește șansele împăratului de a atrage Imperiul Otoman de partea sa. Galib efendi îi trimite sultanului Mahmud al II-lea o scrisoare în care îi scrie despre propunerile franceze că „ținând seama de cele întâmplate în trecut, putem oare să nu le considerăm niște promisiuni înșelătoare?”.



Negocierile ruso-turce continuă la București chiar și când armistițiul este suspendat, iar ostilitățile militare se reiau pe Dunăre. Emisarii se

Portretul sultanului otoman Mahmud al II-lea, când s-a cedat jumătatea estică a Moldovei.

întâlnesc în secret. Pe 12 aprilie, la o întrevedere între turcul Galib efendi și rușii Andrei Italinski și Piotr Fonton, emisarul sultanului cere status quo ante bellum (păstrarea granzelor de dinaintea războiului în Caucaz și granița pe Prut, exceptând raialele Ismail și Chilia). Așadar, rușilor li se oferă jumătatea răsăriteană a Principatului Moldovei. Otomanii mai oferă și amnistie pentru revoluționarii sârbi care din 1804 luptă cu arma în mână pentru independență. Cer, în schimb, rușilor să facă pace și cu Persia (actualul Iran). Rușii mimează surprinderea și răspund că ei s-au înțeles deja cu turcii privind Siretul „ca fiind hotarul consimțit și convenit”. Așadar, se cerea aproape toată Moldova.

Discuțiile se blochează în aprilie. Rușii vor granița pe Siret, otomanii refuză. Toata lumea știe că invazia lui Napoleon în Rusia este iminentă.

Nu se ajunge la nici o concluzie și discuțiile se reiau trei zile mai târziu, pe 15 aprilie, când generalul Kutuzov încearcă o cacealmă. El îi prezintă negociatorului otoman Galib efendi varianta de pace a lui Rumianțev și pretinde că acestea ar fi condițiile cerute ultimativ de țar. Așa cum am scris mai sus, diferența între variantele lui Rumianțev (oficială) și cea a țarului (secretă) este destul de mare, Rumianțev vrea granița pe Siret, pe când țarul acceptă și granița pe Prut, dacă otomanii trec de partea Rusiei. În ce privește frontiera din Caucaz, Kutuzov și aici încearcă o șmecherie. El propune numirea unei comisii mixte care să definitiveze frontiera, în tratatul de pace, însă, să nu se pomenească nimic despre aceasta, „iar lucrurile să rămână, desigur, în statu quo” – rușii să continue controlul teritoriilor cucerite. Galib efendi, șeful delegației otomane, respinge categoric acest așa-zis „ultimatum” și revine cu propria variantă – granița pe Prut în Europa și revenirea la vechea frontieră în Caucaz.

### **Reluarea negocierilor oficiale, care demonstrează că, de fapt, generalul rus Kutuzov făcuse cerințe maxime pentru ca apoi să poată „lăsa de la el”.**

Aceste negocieri decisive pleacă de la o poziție foarte nefavorabilă pentru Moldova. Kutuzov vrea: autonomie pentru sârbi, arantarea privilegiilor pentru Principatele Române, anexarea teritoriilor ocupate în Caucaz ori menținerea situației actuale timp de 5 ani, până când o comisie ar urma să fixeze frontiera, – granița pe Siret



și Dunăre.

Aceste propuneri, prezentate din nou otomanilor drept condiții obligatorii din partea țarului Alexandru I, vin pe 1 mai 1812, cu mai puțin de două luni înainte de declanșarea invaziei lui Napoleon în Rusia (24 iunie 1812). Desigur, părțile nu știu, la această oră, ziua exactă când francezii vor intra în Rusia, dar sunt conștiente că e o chestiune de săptămâni până când se va întâmpla acest fapt.

Acesta este elementul-cheie în povestea tratatului ruso-otoman, care va influența decisiv soarta românilor, până în zilele noastre. Turcii știu și ei, la fel de bine ca și rușii că urmează atacul francez și că emisarii țarului, deși sunt într-o situație militară favorabilă pe Dunăre, sunt disperăți și vor să încheie cât mai repede pacea aici, ca să poată redirecționa toate trupele disponibile către principalul pericol – așteptata invazie a lui Napoleon.



*Invazia lui Napoleon în Rusia, începută la 24 iunie 1812, a salvat țările române. Fără atacul francezilor, rușii ar fi anexat complet cele două principate, transformându-le în gubernii, exact cum au făcut cu Basarabia.*

### **Generalul Kutuzov încalcă directivele țarului și acceptă granița pe Prut fără alte condiții, după ce turcii fac aluzie la „situația internațională”, adică la apropiatul atac al francezilor**

Așadar, pe 1 mai 1812, rușii dau un ultimatum otomanilor, cerând din nou granița pe Siret și păstrarea cuceririlor din Caucaz. Mehmed Saib Galib efendi refuză categoric și ține să precizeze că pretențiile teritoriale reprezintă marele obstacol în calea păcii, iar insistența Rusiei de a cere anexări în Caucaz va împiedica orice progres.

A doua zi, pe 2 mai 1812, echipele de negociatori se întâlnesc iar la București. Este a 16-a rundă de discuții, parem în „Ziua Cârțiței”, când rușii reiau oferta din ajun, iar turcii resping ferm orice discuție. În privința situației din Europa, aceștia din urmă vin cu două contrapropuneri:

- a) „restabilirea vechiului hotar în Europa și plata unei sume în bani drept despăgubiri de război”,
- b) „stabilirea hotarului pe drumul lui Hadrian, propunere importantă, ce constituie o cesiune considerabilă de teritoriu și oferă Rusiei stăpânirea mai multor cetați de interes major”.

Rușii, iritați, răspund că otomanii n-au atâția bani încât să poată despăgubi Rusia după 5 ani de război. Se refuză și cea de-a doua propunere, pe motiv că Rusia nu vrea



ca Imperiul Otoman să păstreze cetățile strategice Ismail și Chilia.

Discuția degenerază în remarci ironice. Galib efendi le spune preopinienților că Rusia deține deja „un teritoriu imens”, sugerând că nu mai contează încă vreo câțiva mii de kilometri pătrați. În replică, negociatorii ruși se enervează și le cer otomanilor să spună răspicat dacă acceptă ori nu ultimatumul.

Pare că s-a intrat într-o fundătură, numai că, în procesul verbal de încheiere a ședinței, otomanii țin să se menționeze, „că situația din Europa creează chiar o obligație particulară (Înaltei Porti – n. red.), pentru că se crede, de asemenea, că același lucru trebuie să determine Curtea Imperială (rusa – n. red.) să consimtă la condiții echitabile, admisibile”.

Această aluzie la situația internațională, adică la pericolul iminent al invaziei franceze în Rusia, are un impact major asupra negociatorilor țarului. Generalul Mihail Kutuzov decide, în sfârșit, să scoată din mână ultima carte și să recurgă la concesiile extreme pe care i le permite țarul. Scopul este finalizarea cât mai urgentă a tratatelor.

Brusc, într-o rundă de convorbiri neoficiale, Kutuzov îi propune lui Galib efendi granița pe Prut și Dunăre, renunțând la hotarul de pe Siret.

Nici această propunere nu le convine otomanilor, care insistă să rămână cu cetățile Ismail și Chilia. Tratatul se blochează din nou, iar Kutuzov declară taberei adverse că, în așa caz, rămâne în vigoare propunerea de mai devreme – Rusia cere iar granița pe Siret!

Marele vizir Ahmed Pasa își susține negociatorii. Combinația la care se gândește el este păstrarea controlului Imperiului Otoman asupra cetăților vitale Ismail și Chilia, în schimbul unor mici cedări teritoriale în Caucaz.

Până la urmă, presat de timp, Kutuzov vine cu o altă ofertă: cele două cetăți să nu mai aparțină nimănui și să fie demolate.

### **Finalizarea tratatelor. Țarul Alexandru I e nemulțumit cu ce a oținut, dar timpul presează și n-are răgaz de o renegociere**

Pe 8 mai 1812, Galib efendi îi trimite Marelui vizir Ahmed Pasa (echivalentul premierului în Imperiul Otoman) o scrisoare cu o nouă variantă de compromis a lui Kutuzov și cerința de a-i permite să accepte această soluție. În această ultimă formă, granița dintre Moldova și Imperiul Rus ar fi pe Prut, Dunăre și brațul Chilia, până la vărsarea în Marea Neagră cu condiția ca rușii să dărâme cetățile Ismail și Chilia și să nu mai ridice alte fortificații acolo.

Dupa cum scrie Armand Goșu în „Între Napoleon și Alexandru I”, se ajunge la următorul compromis în patru puncte:

1. unele mici câștiguri teritoriale pentru Rusia în Caucaz,
2. hotar pe Prut, Dunăre și brațul Chilia,
3. reconfirmarea privilegiilor pe care le au Principatele Române ca vase ale Imperiului Otoman,
4. autonomie administrativă pentru Serbia.

În timp ce negociatorii ruși și otomani așteaptă la București răspunsul Marelui vizir Ahmed Pasa, la peste 1.700 de kilometri depărtare, în Sankt Petersburg, țarul și suita sa încep să între în panică. Veștile venite de la Dunăre sunt aceleași – finalizarea negocierilor întârzie. Așa că Alexandru I îl trimite, în grabă la București, pe amiralul Pavel Vasilevici Ciciagov, numit noul comandant al armatei, amiral al flotei Mării Negre și guvernator al Principatelor române aflate sub ocupație.



Acesta are pe agendă încheierea urgentă a păcii cu turcii, atragerea acestora într-o alianță și iscarea unei răscoale masive în sudul continentului, care să-i vizeze pe francezi și austrieci.

Se pare, totuși, că țarul este nemulțumit de generalul Kutuzov – care, deși este cel mai bun comandant al său, nu e privit cu ochi buni la curte – i-a încălcat parțial directivele. Într-o scrisoare trimisă pe 14 mai lui Ciciagov, Alexandru I scrie: „Nu trebuie să ascundem însă că această pace prezintă și inconveniențe. Generalul Kutuzov a neglijat un lucru foarte important, acela de a nu oferi concesiile pe care le-am formulat în pretențiile noastre decât cu condiția încheierii unei alianțe defensive și ofensive”.

Una peste alta, deciziile lui Kutuzov sunt corecte și Alexandru I înțelege asta, pentru că altfel n-ar fi fost semnată nicio pace cu turcii. Generalul chiar îi scrie acest lucru țarului.



*Amiralul Pavel Ciciagov, ultimul guvernator al țărilor române ocupate de ruși în 1812, înainte ca aceștia să se retragă total, în iulie același an.*

### **Tratatul din 28 mai 1812. Rusia primește jumătatea estică a Moldovei, dar ratează obiectivul inițial, al unei expansiuni masive în Balcani. Prutul va rămâne limita maximă a extinderii Imperiului Rus în Europa de Sud-Est**

Pe 15 mai, vine răspunsul de la Marele vizir Ahmed Pasa, care își dă acordul. Imediat, Kutuzov și Galib efendi trecând la redactarea tratatului de pace.

Primul punct – cel care îi interesează pe români în cel mai înalt grad – prevede stabilirea noii frontiere pe Prut. Jumătatea estică a Principatului Moldovei devine provincie rusească. Următoarele trei puncte privesc frontiera din Caucaz, situația sârbilor și, în sfârșit, reconfirmarea de către otomani a privilegiilor pe care le au Principatele Moldovei și Țării Românești.

Două zile mai târziu, pe 17 mai 1812, se semnează tratatul preliminar de pace de la București. Pe 28 mai, adică 11 zile mai târziu, reprezentanții Imperiului Otoman și Imperiului Rus semnează oficial documentul.

Armand Goșu explică implicațiile acestui act și arată că niciuna din tabere nu are de ce să fie mulțumită: „Atingerea liniei fluviului (Dunărea – n. red.), chiar și pe o porțiune mica, a reprezentat indiscutabil un succes al politicii de expansiune a Rusiei în direcția Istanbulului (Constantinopole – n. red.). Anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru oferea imperiului pravoslavnic un culoar strategic, de unde se putea pătrunde ușor spre inima Peninsulei Balcanice. În același timp, Rusia cuprindea între granițele sale prima și singura populație de origine latină și limba romanica din regiune. În același timp însă, din vastul plan de



*Generalul Mihail Kutuzov, negociatorul rus care a încheiat pacea cu otomanii pe 28 mai 1812*





expansiune în zona sud-estului Europei făurit de cabinetul țarist în condițiile vitrege ale anului 1812, Alexandru I a realizat foarte puțin. În locul Principatelor Române, a căror anexare ar fi asigurat controlul Rusiei asupra Dunării din apropierea Orsovei și până la vărsarea în mare, Petersburgul a fost obligat să se mulțumească cu un țărm de câteva zeci de kilometri și cu un braț mai puțin important (al Dunării – n. red.). Râul Prut va reprezenta linia maximă a expansiunii rusești în această direcție. Cu Alexandru I se încheie practic epoca marilor anexiuni teritoriale, epoca lui Petru I și a Ecaterinei a II-a. Fratele lui Alexandru, care s-a urcat pe tron sub numele de Nicolae I, în urma unei strălucite campanii militare, a obținut în Europa, prin pacea de la Adrianopol (1829), doar Delta Dunării, iar în momentul în care, în 1853, a încercat să reia ofensiva în direcția strâmtoarelor, o mare coalitiție europeană s-a opus Rusiei și a înfrânt-o. Nicolae I se născuse prea târziu pentru cruciada pe care visa să o conducă împotriva Semilunii”.

### **Otomanii nu sunt mulțumiți. Se simt țapi ispășitori. Moruzestii sunt executați la Constantinopole**

Și Imperiul Otoman este nemulțumit. A pierdut foarte importanta linie defensivă a Nistrului, unde turcii construiseră fortificații. De asemenea, au pierdut Bugeacul, împreună cu punctele strategice Ismail și Chilia. Întreaga structură de apărare a Rumeliei (partea europeană a imperiului) este slăbită. Implicit, și Constantinopole a devenit mai vulnerabil la un viitor nou atac rusec.

Un alt aspect foarte important este că, pierzând jumătatea estică a Moldovei, otomanii rămân fără importante resurse alimentare. Timp de peste un secol, turcii jumuliseră temeinic țările române, transformându-le într-o sursă majoră de grâne și animale, pe care le luau la preț preferențial. Pierderea unei părți din Moldova reduce această sursă.

Ulterior, la Înalta Poarta se vor căuta țapi ispășitori pentru această pace considerată dezavantajoasă. Marele Dragoman (echivalentul ministrului de Externe) Dimitrie Moruzi și fratele său, Panayotis Moruzi, vor fi judecați și decapitați sub acuzația de trădare. Sursele nu sunt unanime în a considera că Moruzestii au trădat cu adevărat. Se pare însă că, într-adevăr, Dimitrie Moruzi, sperând să ajungă domnitor în Țara Românească, le-a furnizat rușilor informații despre planurile turcilor. Faptul că ambasadorul rus Italski spunea că „imi iau libertatea să prezint interesul și chiar necesitatea de a o ajuta pe văduva principelui (Dimitrie Moruzi – n. red.) cu o sumă de 1.000 de piastri care să-i fie înmănată în secret lună de lună” arată că, într-adevăr, rușii au avut șpioni sus-puși în tabăra otomana.

### **Nașterea „chestiunii basarabene”. Românii au scăpat miraculos de anexare și transformare în gubernie rusească, dar au pierdut jumătatea estică a Moldovei**

În ceea ce privește românii, ei se pot declara simultan mulțumiți și nemulțumiți cu tratatul de pace ruso-turc din 28 mai 1812, care a consfințit pierderea jumătății de est a Moldovei.

Pe de o parte, având în vedere conjunctura din acel moment, țările române au scăpat milimetric de o catastrofă ireversibilă. Dacă întâmplarea n-ar fi făcut ca, exact în acel moment, Napoleon să pornească invadarea Imperiului Țarist, rușii ar fi ocupat și anexat în întregime principatele dunărene. N-ar mai fi existat, implicit, nimic din



ceea ce știm azi că s-a întâmplat ulterior: nici revoluțiile de la 1821 și 1848, nici unirea din 1859, nici independența cucerită în 1878, nici marea unire de la 1918. România de azi ar fi împărțită destinul crunt al Basarabiei. Cel mai probabil, populația ar fi fost rusificată masiv. E suficient să vedem azi cum arată Republica Moldova, Ucraina și alte foste posesiuni țariste și ex-sovietice, pentru a vedea ce i-ar fi așteptat și pe români.

Pe de altă parte, tratatul de la 1812 a dat naștere „chestiunii basarabene”. Până azi, consecințele acestui act au influențat masiv relațiile româno-ruse și rămân înca o rană foarte adâncă în conștiința colectivă a poporului român.

Efectele acestui act s-au simțit imediat. Unii boieri moldoveni – după cum scrie Armand Goșu – din zona trecută la ruși au fugit în dreapta Prutului, abandonându-și dincolo totul – proprietăți, avere, mormintele strămoșilor. La fel s-a întâmplat și cu mulți țărani. Alții moldoveni au crezut în promisiunile rușilor și au rămas pe loc.

Regimul țarist a început imediat o politică de rusificare. Jafurile, ocupația militară, abuzurile, rechizițiile au întărit un puternic sentiment antirusesc în rândurile băștinașilor.

„În procesul formării ideologiei naționale și a constituirii statului național român, antițarismul (care mergea până la rusofobie) va cunoaște nu atât o teoretizare (deși există anumiți germeni), cât mai ales o răspândire în masă, pe fondul formulării temelor poporului părăsit de „mama Roma” într-o „mare slavă” și a „neamului asediat”. De mai bine de 170 de ani – mai puțin în perioada dintre 1918 și 1940 - românii privesc cu interes, dar și cu regret spre teritoriul dintre Prut și Nistru, cunoscut sub numele de Basarabia, perpetuându-se astfel și componenta antirusescă în psihologia maselor”, încheie Armand Goșu capitoul rezervat tratatului ruso-turc din 28 mai 1812.

### **Problema Basarabiei a influențat decisiv politica externă a României și mentalul colectiv al românilor până în ziua de azi. Pentru recuperarea teritoriului pierdut, România a acceptat cadoul otrăvit al Germaniei în 1918, ignorând sfaturile generalului francez Berthelot**

Dincolo de aceste observații judicioase, merită de spus că toată politica românilor, din acel moment și până azi, a fost influențată de chestiunea Basarabiei. A fost un permanent conflict cu rușii pe această temă. În 1856, a fost recuperat Bugeacul, după înfrângerea Rusiei în războiul Crimeei. În 1878, după victoria din războiul ruso-româno-turc, Imperiul Țarist și-a trădat aliații români și le-a luat cu forța sudul Basarabiei (Bugeacul). Pus în fața unei situații fără ieseire, principele Carol I al României a fost silit să accepte un schimb teritorial, primind drept compensație Dobrogea de la turci.

În 1914-1916, opinia publică din România a fost radical împărțită în două tabere, una pro-Antanta, alta pro-Puterile Centrale. De fapt, toată lumea se temea de ruși, iar filo-germanii își bazau argumentele pe faptul că nu este posibilă o alianță cu Imperiul Țarist pentru că acesta a mai trădat și altădată (argument ce avea să se dovedească justificat, de altfel).

În perioadă de dinaintea intrării în Primul Război Mondial, România a avut de ales între Transilvania și Basarabia. Dacă intra în război de partea germanilor, i se promitea recuperarea jumătății estice a Moldovei. Dacă intra de partea anglo-francezilor, i se promiteau Transilvania și Banatul. A ales a doua variantă, după cum bine se știe.

În 1918, când a fost silită să semneze Pacea de la București cu Puterile Centrale, în care pierdeva toată Dobrogea în favoarea Bulgariei și numeroase ținuturi din



Carpați în favoarea Austro-Ungariei, României i s-a propus, de către Germania, să ia ca despăgubire Basarabia.

La momentul respectiv, generalul francez Berthelot l-a sfătuit pe Bratianu și pe regele Ferdinand să nu facă asta, deoarece rușii urmau să-și revină la un moment dat, iar alipirea Basarabiei ar fi devenit un casus belli (motiv de război). Românii au făcut însă acest pas, pentru ca visul reintregirii țării nu putea fi atins altfel. Dar și francezul a avut dreptate, fiindcă după formarea Uniunii Sovietice, Moscova nu a recunoscut niciodată unirea României cu Basarabia.

### **Basarabia, mărul discordiei cu gigantica Uniune Sovietica.**

#### **Pentru a-și recupera provincia, România a intrat în Al Doilea Război Mondial, consecințele fiind știute până azi**

Această problemă rămasă deschisă a dus, în cele din urmă, la implicarea României în Al Doilea Război Mondial. Rușii au dat ultimatum Bucureștiului în iunie 1940, obligând România să evacueze Basarabia în 3 zile. Această agresiune a generat inevitabil balansarea românilor în tabara Germaniei naziste, singura care putea la acel moment să li se opuna rușilor.

Pe 22 iunie 1941, România s-a alăturat Germaniei și a atacat URSS, obiectivul fiind recuperarea Basarabiei anexate de ruși cu un an înainte. Așa a ajuns România în Al Doilea Război Mondial, cu consecințele știute – înfrângerea, o noua pierdere a Basarabiei și Bucovinei de Nord, instaurarea regimului comunist timp de 45 de ani, cu toate consecințele care au decurs de aici: distrugerea societății și a spiritului românesc, înapoiere, sărăcie, subdezvoltare, ruperea de Europa etc.

Și azi, problema Basarabiei continuă să fie în atenția întregului popor român. Naționaliștii o folosesc în scop electoral, în timp ce guvernele îi acordă ajutor economic și cultural. Peste un milion de basarabeni (aproape 40% din populație) au primit cetățenie română.

Opinia publică din România este, conform ultimelor sondaje, favorabilă unei eventuale uniri cu Basarabia. Cetățenii Republicii Moldova, în schimb, după două secole de rusificare și propagandă antiromânească furibundă, sunt mai puțin încântați de această, în ciuda faptului că Republica Moldova este azi cel mai sărac stat din Europa, incapabil să-ți asigure supraviețuirea economică fără sprijin extern.

Harta Europei de Sud-Est după Tratatul Ruso-Turc din 1812. În centrul hărții, Principatele Române. Cu linie neagră este marcată cerința inițială a Rusiei – anexarea completă a principatelor, cu granița pe Dunăre. Cu linie grenă este reliefată a doua cerință a rușilor – granița pe Milcov și anexarea întregii Moldove. Cu linie violetă este conturată a treia graniță cerută de ruși, pe Siret, iar cu linie albastră - granița finală convenită de cele două imperii, cu ruperea Moldovei în două și anexarea părții de la est de Prut la Imperiul Rus

**Problema juridică. Nicolae Titulescu: Turcia a cedat, în 1812, un teritoriu care nu-i aparținea, încălcându-și obligațiile internaționale, iar Rusia a devenit complice la violarea unui contract de drept internațional. Prin urmare, cedarea Basarabiei către Rusia este nula din punct de vedere legal**

În plan juridic, discuția privind anexarea jumătății estice a Moldovei a cuprins multe puncte de vedere. Merită prezentat punctul de vedere al stralucitului jurist Nicolae Titulescu, probabil cel mai important diplomat din istoria României.



Într-un memoriu remis regelui Carol al II-lea la începutul anului 1940, Titulescu arata de ce, din punctul de vedere al dreptului internațional, tratatul ruso-turc din 28 mai 1812 este nul.

Iata pasajul cu explicațiile tehnice ale lui Titulescu: „(...) Apărarea mea în ce privește Basarabia se poate rezuma după cum urmează: de la originea timpurilor și până în 1812, întregul teritoriu basarabean a fost sub dominația româna. Ștefan cel Mare considerând că nu se puteau continua luptele împotriva turcilor, în ciuda victoriilor sale, chemă la patul său de moarte pe fiul său, Bogdan, și îi spuse că de atunci înainte Moldova trebuie să fie supusă unui stat mai puternic, care să fie în stare s-o apere.

Există două state, a spus Ștefan cel Mare, care ar putea îndeplini acest rol: Polonia și Turcia.

Dar, adaugă el, Moldova nu trebuie să aibă încredere în Polonia, căci aceasta este cu două fețe!!! În consecință, el, care purtase 44 războaie împotriva turcilor, l-a sfătuit pe fiul lui, Bogdan, să supună Moldova Turciei, care este mai loiala. Acest act era extrem de politic, fiindcă Moldova nu fusese învinsă și prin urmare obligațiile impuse de Turcia nu erau prea grave: câțiva saci de aur pe an, trimiterea unui anumit număr de fii de boieri în armata ienicerilor care serveau drept zalog moral al executării acestui contract.

În aceste condiții a fost încheiat acordul cu Turcia.

Este, cel puțin, ceea ce am fost învățat la școală, la cursul de istorie a României.

Ce înseamna, din punctul de vedere al dreptului internațional, un contract de felul celui intervenit între Moldova și Turcia? Este un contract de vasalitate, bine cunoscut în tratatele de drept internațional și studiat ca atare.

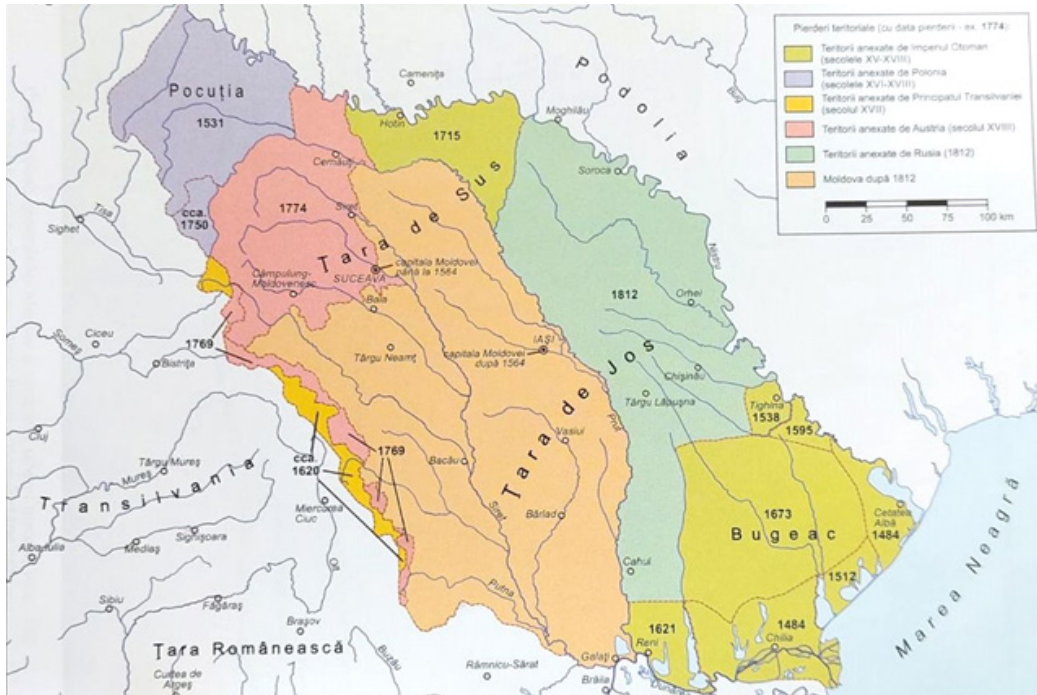
Care este prima obligație impusă Seniorului de un asemenea contract? Apărarea pe calea armelor a teritoriului vasalului.

Când, în 1812, Rusia, încurajată de Napoleon I, a cerut Turciei Basarabia, ce a făcut Turcia?





Turcia a cedat Basarabia Rusiei. Prin această concesie, Turcia a violat pur și simplu contractul său de vasalitate. Rusia a devenit complicele violării unui contract de drept internațional. Or, complicitatea la violarea unui contract de drept internațional nu poate crea dreptul”.



Harta Principatului Moldovei cu toate pierderile teritoriale suferite între 1491-1812